

W dziale *Dziedzictwo* Wojciech Szatkowski poświęca historii tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego z okazji setnej rocznicy powstania tej organizacji ratowniczej. Wymienia kolejnych naczelników i kierowników TOPR. W tomie 18 zamieszczono także II część artykułu Józefa Durdena o księżach w Tatrach, tym razem w międzywojniu i w latach po II wojnie światowej. Artykuł kończy dosyć obszerna informacja o papieżu Janie Pawle II – Członku Honorowym PTT. Także górale podhalańscy, obecni na łamach „Pamiętnika PTT” w latach 1876–1920, stali się przedmiotem opisu w tym dziale przez Janusza M. Ślusarczyka. Ciekawostkami są informacje o Młodzieżowym Klubie „Deptusie” przy Ostrzeszowskim Oddziale PTT, który powstał jesienią 1989 roku oraz o Kole PTT w Gliwicach.

W dziale *Ocalić od zapomnienia* Stefan Maciejewski zamieszcza opowieści Zofii Fedorowiczowej oraz kilka listów do niej Jerzego Gawlińskiego. Szlaki kurierskie i przerzutowe Polskiego Państwa Podziemnego przez Łemkowszczyznę w l. 1939–1945 opisuje Seweryn A. Wiślocki. Wojciech Gąsienica-Byrcyn wspomina okres okupacji pod Tatrami. Sylwetkę „ojca beskidzkiej turystyki” Kazimierza Ignacego Sosnowskiego przybliżył Maciej Zaremba. O bacy z Rusinowej Polany – Janie Murzańskim przypomniała Maria Fiderkiewicz. O zmarłym 20 października 2009 r. Stanisławie Kroku, wychowawcy podchorążych Dęblińskiej Szkoły Orłąt oraz plejady krajoznawców i turystów z całej Polski wspomnienie zamieścił Krzysztof Karbowski.

Podobnie jak w roczniku poprzednim przypomniano ważne rocznice z historii członków PTT, zamieszczono przegląd piśmiennictwa poświęconego górom oraz periodyków o charakterze regionalnym.

Ewa Skrobiszewska

Witamy nowy, interesujący periodyk „Rocznik Niepołomicki”. R. I: 2008, Niepołomice 2009, 183 s., il.

Niepołomice to miasteczko położone w dolinie Wisły na skraju Puszczy Niepołomickiej, 20 km na wschód od Krakowa, na trasie sandomierskiej. Dzięki królowi Kazimierzowi Wielkiemu i Jagiellonom, średniowieczna osada stała się miasteczkiem królewskim.

Król Kazimierz Wielki, pragmatyk i zręczny polityk, wychowany na dworze węgierskich Andegawenów, na którym ceniono sztukę i wspomagano artystów, stał się realizatorem swoich pragnień o silnej i bogatej Polsce. Wzmacniał finansowo polskie miasteczka i osady poprzez fundowanie okazałych budowli, przede wszystkim kościołów. Skarb królewski napełniony był łupami po wojnie ruskiej, a Kazimierz Wielki był władcą hojnym.

W latach 1340–1350 polecił wybudować w Niepołomicach pod Krakowem, w pradolinie rzeki Wisły gotycki zamek myśliwski. Była to królewska, murowana rezydencja wypoczynkowa. Zaś zabudowania drewniane służyły jako mieszkania dla dworu, służby i pracowników kuchennych. W okresie renesansu Jagiellonowie zmienili oblicze zamku.

Kazimierz Wielki stworzył warunki do pomyślnego, gospodarczego rozwoju Niepołomic. Tędy przebiegał trakt wiodący z Węgier do Krakowa. Przez Niepołomice wiodł także szlak handlu solą z Bochni na Śląsk i do Saksonii.

W 1350 roku król Kazimierz Wielki ufundował kościół pod wezwaniem Dziesięciu Tysięcy Męczenników. Rozpoczęto budowę gotyckiej świątyni, a na królewskie polecenie, biskup krakowski Bodzanta herbu Poraj wystawił 21 maja 1350 dokument powołujący do życia parafię w Niepołomicach. 4 października 1358 r. arcybiskup gnieźnieński Jarosław de Bogoria Skotnicki konsekrował kościół. W uroczystości konsekracji udział wzięli król i jego dworzanie. Oficjalnie, kościół był wotum dziękczynnym za zwycięstwo nad Rusią odniesione 22 czerwca 1349 roku. W tym dniu przypada bowiem kościelna uroczystość Dziesięciu Tysięcy Męczenników, zamęczonych na górze Ararat w Azji Mniejszej w 150 r. za czasów cesarza Hadriana. Z relacji kronikarza Jana Długosza wynika jednak, że prawdziwą przyczyną budowy kościoła była chęć odkupienia przez króla Kazimierza Wielkiego win za uwięzienie i utopienie w Wiśle Marcina Baryczki – wikarego kościoła wawelskiego. Podobno wikary był wysłany przez biskupa Bodzantę w celu doręczenia pozwu o groźbie klątwy, której nałożenie groziło królowi za rozwiązanie życia i pobieranie dziesięcin z dzierżaw biskupich. Pierwszym proboszczem parafii niepołomickiej został królewski kapelan ks. Pełka.

W roku 2008 minęło 650 lat od konsekracji niepołomickiej świątyni. Jubileusz zainspirował współczesnych włodarzy miasta do wydania pierwszego tomu „Rocznika Niepołomickiego”. Redaktor publikacji – Maria Jaglarz we wstępie napisała:

Mamy ambicje skupić wokół pisma zarówno tych, którzy interesują się przeszłością naszego królewskiego miasta jak i wszystkich, którym nieobojętna jest teraźniejszość. Chcielibyśmy poświęcić uwagę przede wszystkim przeszłości, udostępniając łamy pisma dla publikacji dotyczących archeologii, historii, historii sztuki, architektury, czy szeroko rozumianych zagadnień społecznych¹.

Treść pierwszego tomu publikacji odpowiada przyjętej koncepcji merytorycznej. Rocznik zawiera pięć artykułów. Trzy z nich dotyczą zagadnień związanych z historią powstania parafii niepołomickiej oraz duszpasterstwa w Niepołomicach w świetle wizytacji generalnych z lat 1569–1748 i wizytacji parafii niepołomickiej przez biskupa Karola Wojtyłę. Autorzy tych artykułów – Stanisław Szczur, ks. Jan Kracik, ks. Grzegorz Ryś – to znakomici znawcy i badacze sięgający do bogatych i różnorodnych archiwalnych źródeł historycznych dokumentujących prezentowane tematy. Cytują także najstarsze, oryginalne dokumenty niepołomickie zapisane w języku łacińskim z tłumaczeniem polskim. Równie interesujące są dwa pozostałe artykuły napisane przez Krystynę Sinko-Popiel, historyka sztuki, badaczka i znawcę polskiej sztuki renesansowej. Pierwszy – przedrukowany z tomu XXX „Rocznika Krakowskiego” wydanego w Krakowie w 1938 roku, dotyczy historii, zmian architektonicznych budowli oraz dzieł sztuki sakralnej znajdujących się wewnątrz świątyni. Autorka przedstawia sześć wieków przeszłości kościoła w Niepołomicach, jako

¹ M. Jaglarz, „Rocznik Niepołomicki”. R. I: 2008, s. 8–9.

czasu budowy i rozbudowy obiektu. Z wielkim znanstwem, barwnie, piękną polszczyzną opisuje architekturę budowli, kaplice, rzeźby, obrazy.

Wszak mury nabierają właściwego charakteru dopiero wtedy, gdy z nimi połączymy ówczesne ołtarze, stalle, ornaty, a najdrobniejszy obiekt otrzymuje pełne znaczenie dopiero w związku ze swą epoką. Na indywidualność całości składają się wszystkie epoki razem wzięte, wszystkie gałęzie sztuki ze sobą związane².

Drugi artykuł przedrukowany z wydanego w 1935 roku, 4 tomu „Biuletynu Historii Sztuki i Kultury” jest opisem obrazu w stylu Baroccia, który znajduje się w kaplicy Branickich kościoła niepołomickiego. Teksty uzupełnione są szkicami architektonicznymi niepołomickiej świątyni oraz współczesnymi fotografiami obiektu i sakralnych dzieł sztuki, które przez wieki tworzyły niezwykłą atmosferę budowli.

Druga część „Rocznika Niepołomickiego” jest kronikarską relacją z działań kulturalnych związanych z uroczystymi obchodami jubileuszu. Zawiera artykuł Stanisława Kracika dotyczący papieskiej mozaiki w Niepołomicach oraz kronikę jubileuszu 650-lecia Niepołomic napisaną przez Szymona Urbana i raport roczny *Muzeum Niepołomickie w 2008 roku* opracowany przez Marię Jaglarz. Ta część rocznika jest także wzbogacona fotografiami ilustrującymi prezentowane wydarzenia jubileuszowe, działania kulturalne i edukacyjne.

Niepołomice to uroczne miasteczko. Idąc od strony kościoła w kierunku zamku można podziwiać zadbane, królewskie ogrody i pomnik króla Kazimierza Wielkiego. Dzięki wieloletnim staraniom i działaniom władarzy miasta, po kilkudziesięcioletnim okresie zaniedbań, Niepołomice odzyskały dawną świetność, stając się także miejscem nowoczesnym. Dziedzictwo historyczne i kulturowe ziemi niepołomickiej jest bardzo bogate i warte stałego odnotowywania i prezentowania w publikacjach. Należy zatem mieć nadzieję, że ukáže się kolejny tom „Rocznika Niepołomickiego”.

² K. Sinko-Popiel, „Rocznik Niepołomicki”. R. I: 2008, s. 79.

Małgorzata Zaród
O Huculach

„Rocznik Muzeum Etnograficznego
im. Seweryna Udzieli w Krakowie”.
R. XV: 2008, 369 s.

Po wieloletniej niemal dekadę trwającej przerwie w 2008 r. z inicjatywy dyrektora Muzeum Etnograficznego w Krakowie Antoniego Bartosza krakowskie muzeum oddało do rąk czytelnika XV tom rocznika poświęcony w całości tematyce huculskiej. W słowie wstępnym dyrektor zapewnia, iż jest on wznowieniem naukowej serii roczników muzealnych, które odtąd będą regularnie się ukazywać.